

مجلس عدلیه و مالیه و معارف است و رئیس در جواب گفت اجمالاً جواب این است که نظامنامه داخلی تاحال مجری نشده خودتان می دانید سبب آن همراه نبودن اعضاء است . باید همه متفق القول شوند تا مجری گردد . اما سه فقره اول را بطور اجمال جواب می گویم : یکی درباب انجمن مالیه . اجزاء آن همه روزه مشغول کارند و صورت هائی که وزیر مالیه داده است استنساخ می نمایند هنوز تمام نشده و مطلب مهمی هم ننوشته اند که در مجلس ارائه شود یکی دیگر در خصوص انجمن عدلیه است اجزاء آن حاضرند و منتظر لوازم آن هستند فعلاً قریب شصت جلد کتاب از فرنگستان خواسته ایم گمان نکنید نوشتن قانون آسان است باید از روی ترتیب صحیح باشد و طول دارد . دیگر در باب انجمن تحقیق عرایضی که عمومی باشد در مجلس ارائه می شود و اغلب عرایضی که به آنجا داده اند شخصی است بهر اداره که راجع بوده رجوع شده و جواب مطالبه می شود راپورت اینها هم نوشته شده است و باقی مطالب را هم لایحه شما را بدقت خوانده جواب می دهم دیگر مذاکره از راهداری شده که دم دروازه ها از بارها پول می گیرند . در شیراز و اصفهان و طهران و اکثر جاها مرسوم شده است که به اسم های مختلف می گیرند . دیگر در خصوص وزراء مسئول مذاکره شده که باید جز این هشت نفر که معرفی شدند دیگر وزیرى و عنبر مسیو نوز را پس از حساب او بخواهیم .

تماشاچیان و مجلس

امروز و کلاء برده خرده (۱) رفتند به اطایقی دیگر پس از یکساعت مجدداً مراجعت نمودند . حضرات تماشاچی بنای ایراد را گذارده و کم کم صداها بلند شد که و کلاء خیانت می کنند، و کلاء خدمت به ملت نمی کنند ، و کلاء ملاحظه دارند ، نزدیک بود فتنه برپا شود که جناب حجة الاسلام آقای بهبهانی مردم را ساکت نموده و فرمود این قیل و قال برای چیست ؟ برای مسئله مهمی بود ما رفتیم به اطلاق دیگر . تماشاچی ها گفتند و کلاء چرا قسم نمی خورند که خیانت به ملت نکنند ؟ باید قسم بخورند جناب آقا فرمود [در] این مسئله حق با شماست روز پنجشنبه باید قسم خورند و البته قسم یاد می کنند که خیانت به ملت نکنند . مطلب مهمی که و کلاء در خلوت مذاکره کردند در عنوان فردا ذکر خواهد شد و اجمالاً آنکه باید از اهالی آذربایجان معاونت بخواهیم .

پسین بارار و التمرافات تبریز

روز چهارشنبه ۲۲ ذی الحجة الحرام - مسئله مهمی که دیروز و کلاء در مجلس در اطلاق خلوت مذاکره نمودند این بود که درباریان همراهی از مجلس ندارند و رأی اعلیحضرت را از مشروطیت برمی گردانند این است که وزراء مسامحه می نمایند و درست مشغول کار

نمی‌شوند. حکام در شهرها به همان استبداد قدیم ظلم می‌کنند، ما باید از اهالی تبریز معاونت بخوایم والا دست تنها کاری از پیش نخواهیم برد. بعضی از وکلاء تبریز اظهار داشتند ما سابقاً این مطلب را تلگراف به مجلس تبریز کرده‌ایم لکن امشب هم باید تلگراف رمز مخابره شود.

امروز بازارهای شهر تبریز بسته شد و قریب به بیست هزار نفر مسلح شده ارك و قورخانه و توپخانه و انبار ذخایر حریبه را متصرف شدند، بعد جبار جهاد یعنی مطالبه حقوق خود را کشیده، حضرات مجتهدین عظام و رؤساء انجمن به تلگرافخانه رفته وعده [ای] از وکلاء را پای تلگراف حاضر نموده و کلاء وحجج اسلام تهران تبریزیان را به سکون و سکوت و صبر امر کرده تا مقاصد را حضور اعلیحضرت برسانند. لکن تبریزیان گفتند تا مقاصد ما بر آورده نشود دکاکین را باز نخواهیم کرد و مقاصد تبریزیان از این قرار است:

مقاصد اهالی غور آذربایجان

اول - آنکه اعلیحضرت همایونی سلطنت مشروطه بودن دولت ایران را به دستخط شاهی باید صادر فرماید.

دویم - عدد وزراء مشغول عامل از هشت نفر نباید زیاده شود و اگر در آینده وزارت خانه دیگر لازم گردد تأسیس آن بعد از تصدیق و امضاء مجلس شورای ملی باید باشد. سویم - غیر از هشت نفر وزیر مشغول عامل نباید هیچ کس به نام وزیر نامیده شود. چهارم - باید مسیو نوز و وکیل او مسیو (اپریم) فوراً معزول شود و مسیو (لاورس) رئیس گمرک تبریز هم فوراً باید توقیف شود.

پنجم - باید ساعدالملک فوراً معزول شود.

ششم - جبران نواقص قانون اساسی و نوشتن متمم آن را .

هفتم - شاهزادگان از وزارت ممنوع باشند.

رئیس مجلس جناب صنیع الدوله مطالب تبریزیان را به جناب صدراعظم رسانده تا معروض حضور همایونی نموده و جواب موافق گرفته و به مجلس تبلیغ نماید. این هیجان و حرارت تبریزیان باعث هیجان اهالی تهران گردید. از طرف دیگر تلگراف به علماء اعلام نجف از تبریز و طهران مخابره شد تا در موقع جواب را درج نمائیم.

وکلاء باید قسم بخورند

روز پنجشنبه ۲۳ ذی الحجه الحرام - امروز در مجلس در باب قسم یاد کردن و کلاء مذاکره شد. حضرات تماشاچی هم عقبه کرده بودند که البته باید و کلاء قسم یاد نمایند و یا از وکالت استعفاء دهند. در صحن عمارت بهارستان هم مردم از امر آذربایجان بایکدیگر مذاکره می‌نمایند و شب‌نامه‌ها می‌خوانند. در باب قسم یاد کردن و کلاء متعذر شدند که

امروز حجج اسلام در مجلس تشریف ندارند لذا قسم بماند برای روز شنبه .

روز جمعه ۲۴ ذی الحجة الحرام - امروز انجمن مخفی در خانه جناب آقا میرزا سیدعلی شیرازی منعقد گردید در باب روزنامه نوروژه سابقاً به قلم نگارنده نوشته می شد گفتگو شد و از بنده خواستند که روزنامه را دایر و منتشر نمایم . بنده نگارنده گفت سابقاً چون استبداد صرف بود و این بنده به بهانه مسائل علمیه بعض نکات و دقایق را درج می نمودم ، عین الدوله چون پی به مقصود برد مانع گردید و از من التزام گرفتند که مقالات روزنامه را بدون امضاء دولت طبع نکنم . ولی امروز آن استبداد باقی نیست لکن آزادی هم نیست ، و البته اسباب دردسر خواهد شد . بلکه امروز جمعی در مقام بهانه می باشند و شاید يك سطر عبارت روزنامه مایه بدبختی مملکتی گردد . جناب ارشدالدوله بیاناتی نمود که بنده لابد از قبول کردن شدم و بنا شد روزنامه را به اسم کوکب دری نامیده و شروع در طبع آن نمایم و قول دادم که بعد از عاشورا آن را طبع و نشر نمایم . انجمن طلاب امروز در خصوص امر آذربایجان مذاکره نمودند .

ورود وکلای آذربایجان به تهران

امروز وکلای آذربایجان وارد شدند با اینکه هوا سرد و کوچه ها و خیابان ها گل و برف می آمد ، استقبال باشکوه بعمل آمد ، اسامی واردین از این قرار است : جناب مستشارالدوله - جناب شرف الدوله - جناب هدایت الله میرزا - جناب آقا میرزا فضلعلی آقا - جناب حاجی میرزا آقا - جناب آقای حاجی میرزا ابراهیم آقا . سابقاً هم آقا میرزا سید حسن تقی زاده و میرهاشم از طرف آذربایجان آمده بودند .

تخمیناً دوست الی سیصد کالسکه و درشکه از اعیان و تجار تا يك فرسنگی شهر به استقبال رفته بود گاو و گوسفند بسیاری در دم دروازه [ه] و کوچه و خیابان قربانی کردند یکی از اجله ، فرزند خود را جهت قربانی حاضر کرده به دست و فرزند خود را روی زمین خوابانیده که از حاضرین ضجه غریبی بلند گشته و او را منع نموده ، در عوض این قربانی غیر مشروع گاو و گوسفند زیادی تصدق کردند . با کمال شکوه وارد منزل حاجی محمد اسماعیل آقا تاجر تبریزی شدند ، از اکثر علماء و بزرگان دیدن کردند .

روز شنبه ۲۵ ذی الحجة ۱۳۳۴ - امروز در مجلس هیاهو و سخن از آذربایجان بود و در صحن و عمارت بهارستان جمعیت تماشائی زیاد بود خطابه هائی خواندند . فریاد زنده باد مشروطیت از عموم مردم بلند بود گفتگوی و کلام ملت در خصوص مستدعیات اهالی آذربایجان بود بعد مسئله نواقص قانون اساسی و متمم آن مطرح و مذاکره شد . پس از مباحثه زیاد گفتند اگر ما بخواهیم در تمام جزئیات این امور مباحثه و مذاکره نموده و اخذ رأی کرده به اکثریت آراء تمام نمایم مدتی طول خواهد کشید و حال آنکه فعلاً در آذربایجان

انقلاب است. احتمال به واسطه طول مدت مفاسد بزرگ بروز نماید. بهترین است فهرست مطالب را به حضور همایونی عرضه داشت نمائیم، تا اینکه دستخط مبارک در قبول مستدعیات آذربایجانیها صادر شود و به آنها ابلاغ نمائیم، تا یکدرجه انقلاب رفع شود و اهالی آسوده شوند، آنوقت مفصلاً مطالب لازمه را مطرح مذاکره قرارداد تنقیح و تصحیح شود.

روز یکشنبه ۲۶ - امروز هم جمعیت در صحن عمارت بهارستان بی اندازه و هیاهو زیادتر از سابق است و کلاء ملت مطالب را به حضور همایونی عرضه نموده عضداً الملك با حجج اسلام و مبعوثان ملت تا سه ساعت از شب گذشته با هم مذاکره می نمودند و مردم مانع بودند که مشارالیهم به خانه های خود بروند تا اینکه جناب مخبر السلطنه که رفته بود به دربار بازگشته رقبه از صدر اعظم آورد که حاکی بود بر عزل مسیو نوز و مسیو بریم از شغل خودشان و در خصوص سایر مقاصد هم مرقوم داشته بودند روزی تأمل نمایند که از روی دقت و بصیرت به آن مطالب مرور و تعمق شود البته تمام آنها انجام خواهد یافت.

حجج اسلام مضمون رقبه صدر اعظم به مردم رسانیده خواهش نمودند تا فردا تأمل و صبر کنند که فردا سایر مقاصد را هم جواب خواهند گرفت. لذا مردم متفرق شده و آقایان به منازل خود رفته باز هم تلگراف رمز از طرف و کلاء به تبریز مخابره گردید.

روز دوشنبه ۲۷ ذی الحجة الحرام - امروز از صبح مجلس فوق العاده منعقد شده محض مذاکره در امر آذربایجان. بالاخره عریضه از طرف مجلس حضور اعلیحضرت شهریاری عرض کردند که استدعای عموم ملت خاصه اهالی آذربایجان از حضور مبارک این است اگر چه عقلای مملکت می دانند که بعد از اعطای فرمان انعقاد مجلس شورای ملی، دولت علیه ایران جزء دول مشروطه محسوب است و لکن عوام هنوز این معنی را نفهمیده اند. لذا خواستاریم دستخط مبارک اعلیحضرت صادر شود بر اینکه اساس دولت علیه ایران بر مشروطیت است الی آخره.

جناب مخبر السلطنه حامل این عریضه شد و رفت بعد از نیم ساعت عریضه تلگرافی از علماء اعلام تبریز به توسط حجج اسلام طهران که حضور اعلیحضرت همایونی مخابره کرده بودند، رسید قریب به این مضمون که بلوا و غوغای آذربایجان شدت نموده استدعای توجه مخصوص است. و نیز تلگراف به مجلس و علماء طهران مخابره کرده بودند که اگر تا بیست و چهار ساعت مقاصد ایشان پذیرفته نشود آذربایجان از دیگر ممالک ایران مجزی خواهد شد و مستقلاً به اجرای تنفیذ قانون اساسی و سلطنت مشروطه خواهد پرداخت. حجج اسلام طهران که حاضر بودند فوراً عریضه عرض کرده و تلگرافات را لفاً حضور اعلیحضرت فرستاده و استدعای مجدانه در بذل مرحمت نموده.

هیاهو و غوغای عمومی در این روز با کمال شدت بود چنانچه حجج اسلام خواستند به منازل خود بروند، عموم عدالت خواهان و مشروطه طلبان ممانعت نمودند که تمام امیدواری

و اطمینان ما شما را که مؤسس این مجلس هستید می‌باید نخواهیم گذاشت بروید تا جواب بیاید. آقایان هم مراجعت نموده متوقف شدند.

اول مغرب حاجی مخبر السلطنه مراجعت نموده دستخط جهان مطاع همایونی را آوردند که مقاصد عمومی را مرحمت فرموده که ذیلاً نگاشته می‌شود. پس از قرائت دستخط عموم مردم به دعای ذات اقدس ملوکانه رطب اللسان شدند و قریب مردم یکدیگر را تبریک و تهنیت گفته و قرار شد شب را چراغانی کنند و مردم از روی مسرت و خورسندی با دعای به پادشاه و تشکر از علماء اعلام به منازل خود مراجعت نمودند.

سواد دستخط اعلیحضرت محمد علی شاه قاجار

در تصریح مشروطیت دولت ایران

جناب اشرف صدر اعظم - سابقاً هم دستخط فرموده بودیم که نیت مقدسه ما در توجه به اجرای اصول قوانین اساسی که امضاء آن را خودمان از شاهنشاه مرحوم انارالله برهانه گرفتیم، بیش از این است که ملت بتواند تصور کند و این بدیهی است از همان روز که فرمان شاهنشاه مبرور انارالله برهانه، شرف صدور یافت و امر به تأسیس مجلس شورای ملی شد دولت ایران در عداد دول مشروطه صاحب کنستی توسیون به شمار می‌آید. منتهی ملاحظه که دولت داشته این بوده است که قوانین لازمه برای انتظام وزارتخانه‌ها و دوائر حکومتی و مجالس بلدی مطابق شرع محمدی صلی الله علیه و آله نوشته آن وقت به موقع اجراء گذارده شود. عین این دستخط ما را برای جنابان مستطابان حجج اسلام سلم الله تعالی و به مجلس شورای ملی ابلاغ نمائید. بیست و هفتم ذی الحجه ۱۳۲۴.

امروز با اینکه روز تعطیل مجلس است باز مجلس مفتوح و در واقع روز نجات ملت از این روز است و برای همین امر امشب را چراغانی می‌کنند.

روز سه شنبه ۲۸ ذی الحجه الحرام ۱۳۲۴ - امروز آقایان و حجج اسلام به مجلس نیامده‌اند و مذاکرات مجلس در چند ماده بود:

اولاً - قرائت نظامنامه مجلس سنا خوانده شد.
ثانیاً - اجراء نظامنامه داخلی و اجراء نشد.
ثالثاً - قسم یاد کردن و کلاء و امروز قسم یاد نکردند برای اینکه علماء و حجج اسلام حاضر نمی‌باشند.

رابعاً - نوشتن متمم قانون اساسی ولی ماند برای بعد.
خامساً - تعطیل بودن روز پنجشنبه برای اینکه نظامنامه مجلس سنا را به دقت و کلاء ملاحظه نمایند.

امروز ارباب پرویز مدیر تجارتخانه جهانیان در شهر یزد به تبریک نفر از الواط

یزد بقتل رسیده و زردشتیان از یزد شکایت کرده‌اند .

روز چهارشنبه ۲۹ ذی‌الحجه الحرام ۱۳۲۴ - امروز مجلس تعطیل است و شب گذشته در شهر چراغانی باشکوهی بود ، برای اینکه اعلیحضرت مقاصد اهالی آذربایجان را قبول و برآورده نمود . لکن ما در این تاریخ خود اقدامات اهالی آذربایجان را بطور اجمال و فهرست ذکر خواهیم نمود .

اخبار تبریز را سابقاً به طریق اجمال نوشتیم ولی پس از آن اقدامات غیورانه اهالی آذربایجان تا روزشنبه ۲۵ ذی‌الحجه صبر کردند و از طرف دولت خبری نرسید قریب به هزار نفر شهریان هیاهوکنان به مجلس شوری آمده قلباً [و] قالباً انجامز طلبات تبریزیان را در ۲۴ ساعت جداً و قویاً مطالبه نمودند

از طرف دیگر خبر رسید که درباریان مقاصد تبریزیان را رد کرده‌اند . این خبر مقاومت تلگرافاً به تبریز رسیده آتش شورش شعله‌ور شد خواص و عوام شوریده مسلحاً حضرات علماء را وادار به مخاپره با حجج اسلام تهران نمودند که اگر تائبیت و چهار ساعت مطالب ایشان پذیرفته نشود آذربایجان از دیگر ولایات مجزی خواهد شد و مستقلاً به اجرای تنفیذ قانون اساسی و سلطنت مشروطه خواهند پرداخت و از طرف دیگر آماده تطبیق قول با فعل شدند حضرات علماء تبریز تلگرافهای مکرر به حجج اسلام و مجلس شوری نوشته که آتش شورش ساعت به ساعت افزون می‌شود و نزدیک است که رشته ازدست ما بدر رود و نتیجه هم بر شما و دولت پوشیده نیست . در این اثناء تلگرافات مفصلی از طرف حجج اسلام نجف اشرف به علماء تبریز بوجه دل‌خواه رسیده که ما صورت بعضی آن تلگرافات را درج تاریخ خود می‌نمائیم .

صورت تلگراف حجج اسلام از نجف اشرف در

جواب مجتهدین و علماء تبریز کثرتاً انما ایم

تبریز - محضر علماء اعلام، تلگراف شما رسید شکایت از استبداد خائنین کرده مزید موجب اضطراب تمام اهل علم شد ما یقین داریم که ارتکاب این امور بی اطلاع اعلیحضرت همایونی است . زیرا وقتی که عموم ملت اتفاق بر تأسیس مجلس شورای ملی که مایه رفع ظلم و ترویج احکام شرعی و حفظ بیضه اسلام و صیانت شوکت مذهب جعفری است داشته باشند که اهم تکالیف است، بر همه مسلمین موافقت آن واجب و مخالفت آن غیر جایز است. خاصه بندگان اقدس همایونی با این ملاحظات دقیقه موافقت و رفع استقلال خائنین را خواهند فرمود. (عبدالله مازندرانی) (نجل‌المرحوم الحاج میرزا خلیل محمدحسین) (محمد کاظم الخراسانی) .

روز پنجشنبه ۶ محرم الحرام ۱۳۲۵ - امروز مجلس تعطیل است و مردم هم تا يك اندازه گرفتار عزاداری. جناب آقا سید جمال‌الدین اسفهانى و جناب ملك المتكلمين و آقا شيخ

علی زبندی و بهاء الواعظین امروز در مجالس روضه داد سخن داده و مردم را تحریض و ترغیب به عدالت و حفظ قانون می نمایند. تلگرافاتی هم از طرف علماء اعلام نجف رسیده است و صورت آنها از این قرار است .

تلگراف از نجف اشرف

خدمت حضرت مستطاب اشرف اسعد والا آقای نایب السلطنه امیر کبیر
ادام الله اقباله العالی .

در این ابدای سلطنت مبارکه میمون به حمد الله تعالی ظهور عنایات مکنونه خسروانه در ترقی دولت و مملکت و انتظام مجلس محترم ملی که اساس نشر عدالت و مفتاح ترقیات است، بی اندازه موجب تشکر و امیدواری و اینک به موجب اخبار تلگرافی مجدداً با اهالی آذربایجان تردد خاطر اقدس همایونی را خدای نخواستہ در امر مجلس محترم توهم و شورش نموده اند. لهذا دولت خواهانه لازم دانست قبل از شر و فساد بذل کمال عنایت شاهانه در رفع این گونه توهمات و اطفاء ناپره فساد و احکام امر مجلس محترم را به توسط حضرت اشرف والا دام اقباله از حضور اقدس ملوکانه ادام الله سلطانه استدعای نماید. ان شاء الله تعالی از اجابت استدعای دولت خواهانه عاجلانه، دعا گورا قرین استحضار و مزید دعا گوئی خواهند فرمود. (الداعی محمد کاظم الخراسانی).

ایضا تلگراف از نجف از فصر شیرین

به توسط جناب مستطاب ملاذالاسلام آقای آقا میرزا مصطفی آشتیانی دام عزه به مجلس محترم شورای ملی شید الله ارکانه ، معروض می دارد . بحمد الله تعالی از برکت توجهات مقدس حضرت ولی عصر ارواح العالمین فداء ظهور عنایات کامله ملوکانه ادام الله تعالی سلطانه در انتظام امور مجلس محترم که اسباب نشر عدالت و ترقی دین و دولت و مملکت است موجب تشکر و امیدواری عموم و مخصوصاً در این موقع تشریف جناب مستطاب شریعتمدار صفوة المجتهدین الاعلام رکن الاسلام آقای حاج شیخ مرتضی آشتیانی دامت برکاته بیانات مفصلاً شفاهی ایشان در حسن ترتیبات و فواید مجلس محترم برای دین و دولت و عزایم راسخه شاهانه در استحکام اساس این امر و اجرای نظامنامه اساسی بر مراتب دعا گوئی ها و امیدواری ها افزود و چون در جمله از بلاد خصوصاً آذربایجان غیر آن معنی توهم و موجب شورش و پریشانی عمومی شده مظنه نشر فساد و ترتیب مفساد انقلاب می رود و محتمل است . لهذا بذل مزید عنایت مجدانه خسروانه در استحکام امر مجلس محترم تلگرافاً استدعا شده امید است که ان شاء الله تعالی به اقتضای

کمال دین پروری و مملکت داری قرین اجابت فرموده اند و ان شاء الله تعالی از خود مجلس محترم شرح عنایت کامله در نفوذ و استحکام این امر به جمیع بلاد اعلام و عموم مسلمین را قرین مزید دعا گوئی و به عدالت نوشیروانی آن ذات اقدس امیدوار فرمایند. ان شاء الله تعالی (الاحقر عبدالله مازندرانی).

صورت استفتاء از علماء نجف

در باره مجلس شورای ملی

حضور مبارک آقایان عظام حجج اسلامیه آیات آیه الله تعالی بین الانام دامت ظلالهم عرضه می دارد. البته خواطر مبارک آقایان از وضع مجلس شورای ملی کما یبقی مسبوق است که آن بر اجراء احکام شرع مبین و صیانت مذهب حقّه اثنا عشریه و دفع تعدیات خائنین و نشر عدل بین العباد و موجبات قوت و شوکت دولت اسلامیه در قبال اعادی دین است. - معذک بعضی از روی منافات این وضع با مقاصد و اغراض شخصیّه خودشان در مقام تخریب و در صدد تشویش و تشلیک اند. - مستدعی که تکلیف عامه مسلمین را در این باب معین فرمائید تا رفع تشویشات بشود.

جواب استفتاء از حجج اسلام نجف

بسم الله الرحمن الرحیم، الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و اللعنة علی اعدائهم اجمعین الی یوم الدین. بلی چون بحمد الله تعالی و حسن تأییده و به توجهات مقدسه حضرت ولی عصر ارواحنا فداه، اساس این محترم مجلس مقدس بر امور مذکوره مبتنی است بر هر مسلمی سعی در اهتمام در استحکام و تشدید این اساس قویم لازم و اقدام در موجبات اختلال آن مجاهده و معانده با صاحب شریعت مطهره علی الصادع بها و آله الطاهرین افضل الصلوة والسلام، و خیانت به دولت قوی شوکت است اعاذ الله جمیع المسلمین عن ذلك (من الاحقر عبدالله مازندرانی) نعم هذا الجواب عن استئصال عن مجلس الشوری (قالانی عبدالله سجع مهر مبارک) کان به املاء مناسروه (الاحقر الجانی محمد کاظم الخراسانی) محل مهر مبارک (سجع مهر محمد کاظم) (الاحقر نجل المرحوم الحاج میرزا خلیل قدس سره) (محل مهر مبارک).

روز جمعه دویم محرم الحرام ۱۳۲۴ - سابقاً شیخ زین الدین و اکبر شاه در بعضی مجالس از مجلس بد می گفتند و مردم را به مخالفت و امیداشتند. عداوت شیخ زین الدین با اینکه آخوندی بود نکره به واسطه موقوفه مدرسه صدر بود و اینکه چرا طلاب مدرسه صدر به او اعتنائی نمی کنند چون این آخوند ترک اعانه جمع کرده بود و مدرسه

صدر را تعمیر و مرمت کرده بود، به این جهت در مدرسه ریاستی بر طاب داشت و چون امروزه مردم طعم آزادی را چشیده دیگر زیر بار تحمل و شدايد استبداد و عبودیت مخلوق نمی روند خصوص طایفه طلاب و بالخصوص طلاب مدرسه صدر به این جهت شیخ زین الدین با اساس عدالت دشمن شده . اما اکبر شاه اشرف الواعظین این سید روضه خوان در زمان استبداد در بالای منبر بد می گفت از مردم و در واقعه حضرت عبدالعظیم و در مهاجرت آقایان به آن زاویه مقدس هم همراه بود و خوب خدمت کرد به این اساس و چون طایفه سادات شیرازی از او همراهی داشتند لذا مشارالیه واقع شد و دید چون نمی تواند در بالای منبر بد از کسی بگوید و آقایان هم دیگر به او اعتنائی نکردند و دخل سید کمتر از سابق شد ، لذا از خیال مقدس خود منصرف گردیده و در گوشه و کنار بنای بد گفتن از مجلس شورای ملی را گذارده ، تا اینکه به دستگیری شیخ زین الدین ، آقا سید محمد مجتهد پسر آقا سید علی اکبر تفرشی را گول زده و او را علم نموده ، آقا سید محمد تفرشی هم تازه از عتبات آمده و کسی را در اطراف خود ندارد و مسند پدرش از دست رفته بود خصوص موقوفه بسیاری که در تصرف مرحوم آقا سید علی اکبر بود در دست آقای بهبهانی افتاده . لذا در مقام مخالفت برآمد که بلکه به این وسیله مشهور و معروف گردد . علیهذا در خانه آقا سید محمد چادر زده و مجلس روضه برپا شد . و سید اکبر شاه در بالای منبر شروع به پاره [ای] مزخرفات نموده شیخ زین الدین زنجانی هم در پای منبر بعضی از طلاب را می آورد و نایره خلاف و نفاق را پف می کند که شعله ور شده دیگر معلوم نیست ریش خود را بسوزاند و یا عالمی و جهانی را به این آتش فتنه بسوزاند .

انجمن مخفی امروز در خانه ارشد الدوله منعقد گردیده مذاکرات انجمن در باب روزنامه بود که قرار شد بعد از عاشورا به طبع برسد و دیگر در خصوص کارهای اکبر شاه و شیخ زین الدین زنجانی و آقا سید محمد تفرشی بود که آقایان اعتنائی به این مزخرفات نمی کنند . و خوب است عدالتخواهان اقدامی کنند بلکه به نصایح و پند و تحویف آنان را ساکت نمایند اگر چه ارشد الدوله گفت دولت از این اقدام بدش نمی آید و شاید از طرف شاه هم مددی به آنها برسد ولی اجزاء گفتند این جماعت قابل اعتنا نمی باشند و شاه هم اعتنائی به این زمره اوپاش ندارد که پول خود را در مورد آنها صرف نماید .

روز شنبه سویم محرم الحرام ۱۳۲۵ - امروز مجلس تعطیل بود ولی عده [ای] از وکلاء در خانه صنیع الدوله مشغول نوشتن و ترجمه قوانین بلدی و عدلیه و سایر نظامنامه ها می باشند .

در مجالس روضه هم امری فوق العاده اتفاق نیفتاده است . حاجی میرزا نصرالله ملك المتكلمين و آقا سید جمال از عدالت و حریت سخن می رانند و بنا هست فردا مجلس مفتوح و تکلیف تعطیل ایام عزا معلوم گردد . لایحه از طرف جناب حجة الاسلام آقای آخوند

ملا محمد کاظم خراسانی از نجف اشرف به عنوان مجلس نوشته اند که صورت آن امروز به ما رسید که درج نمائیم و هذا صورته :

رقمہ جناب حجة الاسلام آقای آخوند محمد کاظم
خراسانی مد ظلہ بہ عنوان مجلس شورای ملی

بسم الله الرحمن الرحيم - به مجلس شورای ملی شید الله تعالی ارکانہ بعد از اهداء ثناء و تحیت و اداء مراسم تبریک و تهنیت معروض می دارد ، در این موقع گرامی که بحمد الله تعالی و حسن عنایتہ و بہ توجهات مقدسه حضرت حجة عصر ارواحنا فداه پریشانیها و ویرانی های ناشیه از استبدادات و قصر انظار با اغراض شخصیه و اغماض از مصالح نوعیه را نوبت به پایان و بہ اقتضای کمال دین پروری و خالص نیت ذات اقدس شاهانه ادام الله تعالی سلطانه و سعادت این عهد فرخنده که پاینده باد قلب مبارک همایونی که (بین اصبعی الرحمن است) به عقد این مجلس خجسته که نخستین مرحله ترقی است منقطع فرمودند لازم دانسته پس از قیام بہ وظایف دعا گوئی آن ذات اقدس اعلی و اداء شکر آن مواهب عظمی بہ مراسم تبریک مبادرت نموده بہ مقتضای کریمہ مبارکہ (فان الذکری تنفع المؤمنین) محض مزید تذکر معروض دارد کہ این اساس بزرگ کہ (بعد اللتیا و التی) بہ عہدہ کفایت آن دینداران با دیانت و دولتخواهان با غیرت سپرده شده مفتاح سر بلندی دین و دولت و پایه قوت و شوکت و استقامت از اجانب و آبادانی مملکت است.

والله ملل و دول عالم در این موقع نگران حال مایند تا از این اتفاق ملی و مجلس شوری که آخرین علاج امراض مزمنہ مهلکه است چه نتیجه گیریم و چنانچه بعون الله تعالی و حسن تأییدہ در این مرحله بطوریکہ باید قدم برداریم امید است کہ ان شاء الله تعالی از مهالک نجات و عمأ قریب با همگان همعنان گردیم و بالعکس اگر خدای نخواستہ باز هم اغراض شخصیه منظور و جلو گیر باشد امکان استعدادی خود را باطل و عرض و ناموسمان را بر باد داده و انکشت نمای ملل و دول و مصداق (تخافون ان يتخطفکم الناس) خواهیم بود اعاذنا الله تعالی من ذلك حالا کہ برای اصلاح مفاسد و تکمیل نواقص آزادی مرحمت فرمودند ان شاء الله هیچ دقیقه را فرو گذار نفرموده اند. قوانین محکمہ دین مبین را کہ ناموس اکبر و از اعظم اسباب ترقی و نفوذ و فقط رسمی از آن باقی است صحیحاً بہ موقع اجرا و مصالح دولت و انتظامات مملکت را بوجه احسن و نظام اتقن مرتب و ابواب استبدادات و تعدیات و حیف و میل و خائنانی کہ خانه ملت را چنین ویران و روزگار دولت ابد آیت را کہ حارس دین و مایه شرفمان است بہ این درجه منتهی و زیر بار این مبلغ خطیر قرض از اجانب نموده بکلی مسدود و اسباب تخلص از